

Zenon Grocholewski

Symposium Prawa Kanonicznego w Republice Czech i Słowacji : (Spišské Podhradie, 17-20 września 1991)

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 35/3-4, 259-263

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

właściwy wybór tematu. Powinien on mieć związek z duszpasterstwem, ponieważ zgodnie z wytycznymi o formacji seminaryjnej ma ona charakter pastoralny. Ważną jest rzeczą, aby temat został dokładnie sprecyzowany, bo ułatwia to realizację pracy. Jak każda praca naukowa domaga się odpowiedniej metody. W kanonistyce jest nią najczęściej metoda egzegetyczno-dogmatyczna, ale to nie wyklucza innych przydatnych metod.

Prelegent nadmienił, iż należy pamiętać, że znaczenie prawne ma tekst łaciński. Zalecany jest tekst z 1989 r., który uwzględnia poprawki i zawiera także źródła kanonów. W pracy powinno się wykorzystać dobrze i źródła, i literaturę przedmiotu. O walorach pracy decyduje również poprawność przepisów, układ, język i styl. Praca winna mieć przynajmniej 50 stron. Mówca ustosunkował się też do ingerencji promotora w dziele naukowym, uzależniając ją od indywidualności studenta. Postulował również, aby student zanim przystąpi do pisania pracy magisterskiej, pisał uprzednio prace seminaryjne, recenzje i na kolejnych seminariach zdawał sprawozdanie z dokonanych badań. W końcowych uwagach ks. prof. T. Pawluk podkreślił, że praca magisterska uprawnia do dyplomu ukończenia cyklu pierwszego. Wspomniany dyplom upoważnia do podjęcia studiów specjalistycznych w drugim cyklu. W dyskusji postulowano, aby KuL i ATK stosowali te same kryteria uznania seminaryjnych prac magisterskich po odbyciu specjalizacji, jako prace licencjackie. Zwracano też uwagę na słabą znajomość łaciny.

W trakcie sympozjum dokonano wyboru nowych władz Sekcji Kanonistów przy Komisji Episkopatu Polski d/s Nauki Katolickiej z uwagi na upływ kadencji dotychczasowych władz. Na nową kadencję zostali wybrani: przewodniczący — ks. prof. W. Góralski, vice-przewodniczący — O. prof. B. Zubert, sekretarz — ks. dr hab. F. Lempa.

Na zakończenie poinformowano uczestników o planowanych sympozjach w najbliższej przyszłości. Ks. Dziekan J. Kałowski podziękował natomiast prelegentom za pracę, a obecnym za udział w spotkaniu i dyskusji.

Ks. Henryk Stawniak SDB

**SYMPOZJUM PRAWA KANONICZNEGO W REPUBLICIE
FEDERACYJNEJ CZECH I SŁOWACJI (SPIŠSKÉ PODHRADIE,
17—20 WRZEŚNIA 1991)**

1. Było to pierwsze po drugiej wojnie światowej krajowe sympozjum dla sędziów i innych pracowników sądów kościelnych — co więcej pierwsze w tym okresie sympozjum kanonistów — na terenie obecnej Republiki Federacyjnej Czech i Słowacji. Dopiero teraz, wskutek upadku totalitaryzmu komunistycznego, stało się możliwym tego rodzaju

spotkanie w tymże kraju. Zresztą, ze względu na sytuację polityczną, było tam uprzednio rzeczą bardzo trudną, czy raczej wprost niemożliwą, należyte przygotowanie w prawie kanonicznym pracowników sądów kościelnych.

Mając to na uwadze, nic dziwnego, że zaproszono prelegentów z zagranicy, tzn. niżej podpisanego Sekretarza Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej oraz dwóch słowaków z Rzymu: ks. Prałata Daniela Faltina, audytora Roty Rzymskiej i ks. Prałata Józefa Medový'ego, współpracującego z Kongregacją dla Spraw Kanonizacyjnych.

2. Inicjatorem i organizatorem był tworzący się Sąd Metropolitalny w Trnawie (Słowacja), przy współudziale innych biskupów diecezjalnych trnawskiej prowincji kościelnej, choć niewątpliwie duże zasługi w tym względzie miał wspomniany ks. Prał. Faltin.

Wymownym miejscem Sympozjum był gmach, który do niedawna służył za siedzibę „urzędu bezpieczeństwa” a obecnie znajduje się w nim Międzydiecezjalne Seminarium Duchowne dla diecezji Spiš, Košice i Rožňava (obejmujące łącznie, wg. *Annuario Pontificio* 1991, około 1.300.000 wiernych). Podczas Sympozjum byli obecni jedynie alumni pierwszego roku w imponującej liczbie 120, co niewątpliwie pozwalało spojrzeć optymistycznie w przyszłość, gdy chodzi o możliwość należytego przygotowania odpowiedniej liczby pracowników sądów kościelnych.

Okazją Sympozjum oraz jego elementem integralnym było formalne utworzenie Sądu Metropolitalnego w Trnawie, Arcybiskup Metropolita, Jan Sokol — otrzymawszy uprzednio od Sygnatury Apostolskiej dyspensę od wymaganego tytułu naukowego dla kandydatów przewidzianych na poszczególne stanowiska sądowe i nie posiadających takiego tytułu — mianował wikariusza sądowego, którym został V. Filo, biskup pomocniczy w Trnawie, 12 sędziów (niektórzy z nich zostali przewidziani do podejmowania także funkcji ponensa w poszczególnych sprawach, inni jedynie do uzupełnienia kolegium sędziowskiego), 6 obrońców wężła, 3 rzeczników sprawiedliwości, oraz notariuszy. Otrzymałszy dekrety nominacyjne, nowomianowani w obecności wszystkich uczestników Sympozjum złożyli wyznanie wiary oraz przysięgę wierności.

Uczestniczyło w Sympozjum ponad 100 osób. Większość z nich ze Słowacji, choć nie brakło też przedstawicieli sądów kościelnych z Czech i Moraw.

3. Program przewidywał jedynie trzy ponadgodzinne referaty, natomiast wiele czasu przeznaczono na dyskusję.

Pierwszy referat wygłosił niżej podpisany na temat *organizacji i zadań sądownictwa w Kościele z uwzględnieniem także sprawiedliwości administracyjnej*. Po uczynionym rozróżnieniu między sprawiedliwością zwyczajną i administracyjną, mowa była: a) o sądach zwyczajnych w Kościele (lokalnych i w Kurii Rzymskiej, biorąc pod uwagę także sytuacje wyjątkowe), przy czym poruszono kwestię tytułów naukowych

wymaganych od pracowników sądów kościelnych, problem adwokatów oraz sprawę właściwości sądów z tytułu większości dowodów; b) o sprawiedliwości administracyjnej w sensie szerokim: po podkreśleniu znaczenia w tym względzie kanonów dotyczących poszczególnych aktów administracyjnych, zakreślono kolejne stopnie proceduralne (poszukiwanie pokojowego rozstrzygnięcia sporu, remonstracja, rekurs hierarchiczny, rekurs do Sygnatury Apostolskiej); c) o misji teologiczno-pastoralnej sądów kościelnych, zwracając uwagę na władzę sądowniczą w Kościele, naturę praw wiernych, przedmiot sądenia, cel wymiaru sprawiedliwości, jej aspekt pastoralny i związek z miłością oraz konieczność dążenia do pokojowego rozwiązywania sporów. Kończąc, Prelegent podkreślił znaczenie właściwego przygotowania sędziów i innych pracowników sądów kościelnych oraz adwokatów.

Referat ks. Prał. Daniela Faltina dotyczył *spraw spornych, z szczególnym uwzględnieniem nieważności małżeństwa, oraz spraw karnych i tzw. „iurium”*. Po wyszczególnieniu nowości aktualnego Kodeksu Prawa Kanonicznego, w stosunku do poprzedniego, gdy chodzi o kanoniczne prawo małżeńskie i podkreśleniu znaczenia studium nowego Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich, Prelegent wskazał na wymiar prawny małżeństwa i jego znaczenie personalistyczne, uwypuklone w nauce Soboru Watykańskiego II oraz w magisterium Kościoła okresu posoborowego. Następnie, czyniąc komentarz do kann. 1055—1062 i 1095—1107 w świetle orzecznictwa rotalnego, zatrzymał się na kazuistyce dotyczącej spraw najbardziej aktualnych, tzn. mających za przedmiot: a) poważny brak rozeznania oceniającego i niezdolność z przyczyn natury psychicznej do podjęcia istotnych obowiązków małżeństwa (kan. 1095, nn. 2—3); w tym przedmiocie ks. Prał. Faltin zwrócił uwagę na przyczyny kryzysu małżeństwa i rodziny w świecie współczesnym, które często prowadzą do różnych form nerwic, czasem do tego stopnia, że czynią człowieka niezdolnym psychicznie do małżeństwa, oraz przypomniał, że w tych sprawach sędzia kościelny musi mieć zawsze przed oczyma zdrowe zasady antropologii chrześcijańskiej; b) błąd co do przymiotu osoby bezpośrednio i zasadniczo zamierzonego (kan. 1097, § 2); c) podstęp dokonany w celu uzyskania zgody małżeńskiej (kan. 1098); d) przymus i bojaźń (kan. 1103), z szczególnym uwzględnieniem krzywdy pochodzącej z zniesławienia. W zakończeniu ks. Prałat Faltin wyraził życzenie, by tak sądy kościelne jak też zwłaszcza inne władze kościelne i świeckie przyczyniły się w Republice Federacyjnej Czech i Słowacji do odrodzenia małżeństwa w duchu prawa naturalnego i zdrowej doktryny.

Przedmiotem trzeciego referatu — ogłoszonego przez ks. Prał. Józefa Medovýego — były *procesy specjalne*. W rzeczywistości jednak Prelegent, wspomniawszy inne, ograniczył się praktycznie do spraw beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych. W sposób żywy, mając przed oczyma przede wszystkim aspekty praktyczne, zakreślił procedurę w wspomnianych sprawach i związaną z nią problemy.

W ostatnim dniu Sympozjum miał miejsce czwarty referat, nieprzewidziany w programie, który wygłosił nowo ustanowiony wikariusz sądowy Metropolitalnego Trybunału w Trnawie, biskup Vladimír Filo. Mówił on na temat *naturalnych przymiotów podmiotu konsensu małżeńskiego według kan. 1095*. Mówca podkreślił centralne znaczenie konsensu małżeńskiego w problematyce ważności czy nieważności małżeństwa. Fundamentalnym wymogiem ważności małżeństwa jest — stwierdził on — naturalna i prawna zdolność stron. Mając przed oczyma kan. 1095, który określa niezdolność naturalną stron, biskup Filo pozytywnie omówił trzy wymogi determinujące zdolność do zawarcia ważnego małżeństwa: a) dostateczne używanie rozumu; b) rozeznanie oceniające co do istotnych praw i obowiązków małżeńskich; c) zdolność do podjęcia istotnych obowiązków wynikających z małżeństwa.

Jak zaznaczyłem powyżej, dużo czasu przeznaczono na *dyskusję*. Okazało się to bardzo potrzebne i równocześnie twórcze w perspektywie zadośćuczynienia celowi Sympozjum. Na pytania i głosy w dyskusji dotyczące prawa małżeńskiego i orzecznictwa Roty Rzymskiej odpowiadał ks. Prałat Faltin, natomiast na kwestie związane ze strukturą sądownictwa i prawem procesowym wypowiadał się niżej podpisany. Pytań z tychże dziedzin było tak dużo, że nie zdążono na wszystkie odpowiedzieć. Dotyczyły one głównie raczej spraw praktycznych, z którymi pracownicy sądów kościelnych spotykają się na co dzień, choć nie brakło także kwestii dotyczących podstawowych problemów działalności sądowej w Kościele.

4. Oceniając to Sympozjum, nie trudno zauważyć, że nie pretendowało ono do wysuwania twórczych nowości, lecz — zgodnie z realnymi potrzebami — miało na celu informację i przedyskutowanie konkretnych kwestii prawnych, związanych z odradzającą się aktywnością sądów kościelnych w Republice Federacyjnej Czech i Słowacji. W tej perspektywie spełniło ono swoje zadanie i to w sposób znakomity. Mając na uwadze także utworzenie Sądu Metropolitalnego w Trnawie, słusznie w prasie nazwano to Sympozjum „historycznym pokaznym krokiem w kierunku nowej żywotności sądownictwa kościelnego w Słowacji”.

Wykazało ono też potrzebę tego rodzaju spotkań i odpowiedniego przygotowania pracowników sądów kościelnych oraz — co szczególnie cieszy i świadczy o „zdrowiu” Kościoła w tymże kraju — zrozumienie potrzeby. Toteż postanowiono wydać akta Sympozjum, łącznie z odpowiedziami na główne pytania postawione w dyskusji, oraz kontynuować corocznie takie sympozja. Co więcej, w odpowiedniej dyskusji na ten temat starano się zakreślić przedmiot następnych spotkań.

Jest rzeczą godną podkreślenia, że w tym Sympozjum wzięło udział kilku Biskupów słowackich, zaś poszczególnym sesjom przewodniczył sam Metropolita. Świadczy to o ich poczuciu odpowiedzialności za właściwy wymiar sprawiedliwości w swoich Kościołach lokalnych.

Nie można pominąć, że niewątpliwym ubogaceniem Sympozjum była codzienna wspólna Msza święta z kazaniem, odprawiana w katedrze spiskiej, w której uczestnicy łączyli się z Chrystusem, bez Którego nic nie można w Kościele uczynić (zob. J 15 5).

Cieszy też fakt, że Sympozjum spotkało się z zainteresowaniem prasy, radia i telewizji (nawet dziennik telewizyjny poinformował o nim) oraz władz świeckich (w przedostatnim dniu zaszczyliła Sympozjum swoją obecnością przedstawicielka Ministerstwa Kultury, proponując wprowadzenie wykładów prawa kanonicznego na Wydziale prawnym Uniwersytetu w Bratysławie). Wśród manifestacji związanych z Sympozjum warto podkreślić przyjęcie uczestników przez Burmistrza i przedstawicieli władz miejskich Levoča, którzy wręczyli Metropoliecie i gościom z zagranicy medale miasta.

Należy pogratulować naszym Braciom w Słowacji wykazanej żywotności i troski o odpowiedni poziom duszpasterstwa także w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości w Kościele, oraz życzyć im z serca „Szczęść Boże”!

Arcybiskup Zenon Grocholewski